

Inbördes utvärdering: Svenska handelshögskolans rapport om Åbo Akademis öppna universitet

Den inbördes utvärderingen mellan Åbo Akademis Öppna universitet och Svenska handelshögskolans Öppna högskola ägde rum den 22 oktober 2001. Denna rapport är sammanställd på basen av diskussionerna under mötet samt självutvärderingsrapporten om det öppna universitetet vid Åbo Akademi.

Det allmänna intrycket av Åbo Akademis Öppna universitetsundervisning är att den är modern och dynamiskt upplagd och svarar mot det behov de olika kundgrupperna har. De problem som noteras kanhända inte är problem då man känner till verksamheten bättre. En grundlig utvärdering av verksamheten är svår att göra då en referensram för hela utvärderingen saknas. Det handlar mera om rapportering av intryck.

Uppläggnngen av rapporten följer utvärderingrådets anvisningar.

1 Beskrivning av ÅAs öppna universitet

Åbo Akademis öppna universitet startade 1981 och har verksamhet i hela Svenskfinland.

Under år 2000 erbjöd det öppna universitetet sammanlagt 434 kurser inom 50 ämnen. Under året avklarades sammanlagt 18 323 studieveckor av 4497 studerande. De kalkylerade heltidsstudieplatserna uppgick till 1204. Under år 2000 antogs 12 studerande till Åbo Akademi via det öppna universitetet.

Administrativt lyder det öppna universitetet under fortbildningscentralerna i Åbo och Vasa. Antalet heltidsanställda (minst 55%) verksamma inom det öppna universitetet uppgår till 14 stycken. Antalet samarbetspartner är 46. Antalet timlärare uppgick till 257 varav 125 var anställda vid universitetet.

Öronmärkta medel från undervisningsministeriet uppgick ifjol till 3,8 Mmk och anmälningavgifterna till 0,45 Mmk. Sammanlagt 0,6 Mmk av anslaget "Kvalitetsenhet inom vuxenutbildningen" användes för det öppna universitetet. Övriga intäkter uppgick till 0,1Mmk. Övriga av universitetet anvisade resurser uppgick till 0,47 Mmk.

2 Den öppna universitetsundervisningens betydelse för Åbo Akademi - ett allmänt omdöme

Det allmänna omdömet om Åbo Akademis öppna universitet är mycket gott. Det öppna universitetet har verkat i tjugo år och har nu via samarbetspartner verksamhet i så gott som alla delar av Svenskfinland. Folkbildningverksamheten har djupa rötter i Akademien och förhållandet till moderuniversitetet är gott. Studiehundledning och kurser i studieteknik, att skriva vetenskapligt samt att studera engelsk facklitteratur ges för att alla studerande skall kunna tillgodogöra sig de erbjudna kurserna.

Tack vare ÅA:s vuxenutbildningsstrategi som inom det snaraste torde godkännas av styrelsen kommer det öppna universitetet och det livslånga lärandet att få en ännu klarare roll vid universitetet. Enligt strategin är det öppna universitetet endast en av många vägar vuxenutbildningen sker. Ur det sammandrag som utvärderingsgruppen fick läsa kan man heller inte särskilja enskilda mål för enbart det öppna universitetet utan målen gäller hela vuxenutbildningssektorn vid ÅA.

Genom att satsa på unika kombinationer av ämnen har tvärvetenskapliga helheter skapats som även breddat de ordinarie studerandenas möjligheter till nya biämnena. ÅA:s sätt att ha både direkt 1:1 motsvarighet bland sina kurser samt av examinator godkända nya studiehelheter och specialkurser ger ett brett och modernt utbud av kurser. I och med det stora utbudet kurser via det öppna universitetet har även ÅAs ordinarie studerande som jobbar eller av andra orsaker inte kan närvara vid dagsundervisningen möjlighet att studera på kvällstid och på veckoslut.

Fortbildningscentralen utvecklar ett kvalitetssäkringsystem som gagnar hela Akademin. Det öppna universitetet följer de kvalitetssystem och rutiner som gäller för hela Åbo Akademi, men inom det öppna universitetets verksamhet lyfts särskilt fram kvalitetsutvecklingen och den pedagogiska utvecklingen. Många aktörer är inblandade i kvalitetssäkringsprocessen och det är tydligt att fortbildningscentralen satsar resurser på att utveckla pedagogiken.

Det öppna universitetet vid ÅA har i många fall fungerat som utvecklingsplattform för nya kurser både då det gäller innehåll och pedagogik. Speciellt de medel som Åbo Akademi fick som kvalitetsenhet inom vuxenutbildningen har gjort det möjligt att inom fortbildningscentralen i Åbo skapa kvalitetsteam för att stöda utvecklingen av virtuella kurser. Det satsas på både utbildning av lärare och utveckling av kurser genom ett stödteam, där det förutom examinator och ämnesansvarige vid det öppna universitetet, även ingår mentor och tutorer. Meningen är att verksamheten, då medlen tar slut, skall vara så väletablerad och personalen så välutbildad att sättet att arbeta kan fortgå.

Organisatoriskt sker verksamheten inom två självständiga fortbildningscentraler vilket är ett komplicerat system, i synnerhet som sättet att verka är rätt olika. Enheterna resultatförhandlar även skilt för sig med rektor och de kvantitativa målen är fördelade på enheterna (750 kalkylerade heldagsstuderande via Åbo fortbildningscentral och 350 via Vasa fortbildningscentral). Det öppna universitetet inom ÅA marknadsförs dock gemensamt och samarbetet är gott enligt de anställda. Utåt sett finns det endast ett öppet universitet vid ÅA.

De elva heltidsanställda planerarna ansvarar alla för något ämne och till deras uppgifter hör även att undervisa. I Åbo delar nio planerare sin tid mellan den öppna universitetsundervisningen och fortbildningsverksamheten samt övrig vuxenutbildning. I Vasa finns två planerare som på heltid sköter det öppna universitetet även om de också konsulterar fortbildningen i dess verksamhet ibland.

Rekrytering för examensstudier via det öppna universitetet verkar inte hittills ha haft någon stor betydelse vid Åbo Akademi, men i och med att antalet platser som erbjuds via den öppna leden stiger från 20 till 40 platser förändras situationen.

För många fakulteter inom Åbo Akademi är vuxenutbildningen ett värdefullt komplement till grundutbildningen. Det öppna universitetet kan skapa intresse för fortsatta studier på universitetsnivå och därmed bidra till rekryteringen av studerande.

Öppna universitetet har flera år förmedlat undervisning med hjälp av videokonferens och radiokurser. Under senare år har den virtuella undervisningen utvecklats främst tack vare kvalitetsenhetsmedel. All pedagogisk utveckling gagnar på sikt hela Akademin.

3 De viktigaste skillnaderna och likheterna

Den kanske största likheten mellan ÅAs öppna universitet och Hankens Öppna högskola är undervisningsspråket och den huvudsakliga målgruppen. Undervisningsspråket är oftast svenska och den naturliga målgruppen därmed också den finlandssvenska befolkningen. Både ÅA och Hanken har samarbetspartner ute i svenskbygden – ÅA dock i större utsträckning.

Till volymen skiljer sig de två öppna universiteten avsevärt från varandra. ÅA:s öppna universitet har ett utbud som täcker många ämnen vid de flesta av moderuniversitetets fakulteter. Hanken som är en handelshögskola har utbud endast i ekonomiska ämnen och språk. ÅAs öppna universitet hade år 2000 ca 4500 studerande medan ca 640 personer studerade vid Hankens öppna högskola.

Vid både ÅA och Hanken är det möjligt att bli antagen för examensstudier på basen av studier vid det öppna universitetet. Både ÅA och Hanken har fastslagna kvoter för dessa studerande. År 2000 antogs det 12 personer till ÅA och 14 stycken till Hanken via det öppna universitetet. Kvoterna uppgick till 20 för ÅA och 26 för Hanken.

Vid ÅA är kravet 40 – 60 sv vid det öppna universitet i vissa fall kompletterat med fakultetsbaserade tilläggskrav (t ex urvalsprov vid ESF). Vid Hanken krävs det 50 sv öppna universitetsstudier. Hanken har en s.k. snabbled, där man med minst vitsordet god i minst fyra grundstudieperioder presterade under ett år kan bli antagen.

Både vid ÅA och Hanken kan lärarna räkna in undervisning vid det öppna universitetet i sin totala arbetstid på 1600 h / år. Hälften av ÅA:s öppna universitetets lärare är verksamma inom moderuniversitetet medan de övriga är timlärare utifrån. Vid Hankens öppna högskola är 95% av timlärarna anställda vid moderuniversitetet.

Såväl ÅAs öppna universitet som Hankens öppna högskola har fungerat som utvecklingskanal då nya undervisningsmetoder prövats.

Det öppna universitetet vid Åbo Akademi administreras av Fortbildningscentralen vid Åbo Akademi och Fortbildningscentralen vid Österbottens högskola enligt en fakultetsrelaterad ämnesuppdelning medan Öppna högskolan vid Svenska handelshögskolan administreras av Förvaltningsämbetet.

Vid ÅA är det examinator och fakultetsråd som godkänner det öppna universitetets program. Vid Hanken godkänns det av Undervisnings- och forskningsrådet. Det öppna universitetet vid ÅA erbjuder studiehelheter ända upp till laudaturnivå. Tillsvidare kan man endast studera enskilda studieperioder vid Hankens Öppna högskola.

Administrationen av extra studerande handhas av personal vid Åbo Akademi's öppna universitet. Dessa studerande registreras icke som öppna universitetsstuderande. Vid Hanken är det studiebyrån som administrerar de extra studerande.

I prissättningen av undervisningen föreligger det skillnader. Åbo Akademi's öppna universitet uppbär en läsårsavgift på 300 mk. De ordinarie studerande vid ÅA får, förutsatt att utrymme finns, gratis delta i den öppna universitetsundervisningen. Vid Hanken är kursavgiften 400 mk från och med hösten 2001. Vid Åbo Akademi är det rektor som fattar beslut om avgifternas storlek. Vid Hanken gör förvaltningsdirektören det.

Vid Hankens Öppna högskola sker anmälningar till enskild kurs. Vid Åbo Akademi har anmälningar oftast skett till en studiehelhet i vilken ingår enskilda kurser.

4 Problem

Nedan räknas några möjliga problem upp, beskrivningar som gjorts tidigare i rapporten upprepas inte.

- Dubbla organisationer medför problem.
- Gränsen mellan fortbildning, PD-utbildning och det öppna universitetet är inte alltid klar.
- En ändring i hur anmälningar till studierna beräknas kan innebära ekonomiska förändringar för Åbo Akademi's öppna universitet
- Pedagogiska satsningen – vad händer när medlen tar slut?

5 En sådan fungerande praxis som kunde utnyttjas allmänt

Utvärderingsdiskussionen resulterade i att Svenska handelshögskolan önskar lyfta fram några fungerande praxis som kunde utnyttjas allmänt. Dessa praxis lyfts fram mot bakgrunden av att Svenska handelshögskolan är ett mindre universitet verksamt endast inom ekonomiska vetenskaper. Hankens öppna högskola har även en kortare historia.

Praxis 1. Motsvarighet: *Tvärvetenskapliga studiehelheter och specialkurser*. Vi finner det bra att kurser från olika ämnen och fakulteter kan paketeras till nya helheter inom det öppna universitetet. Dessa helheter ger även examensstuderande möjlighet till individuella lösningar i sina studier. Att erbjuda aktuella specialkurser som inte ingår i moderuniversitetets kursutbud är också bra.

Praxis 2. *Stödrutiner*. Det system av rutiner som Åbo Akademi byggt upp i samband med skapande, genomförande och utvärdering av kurser eller studiehelheter är föredömligt under förutsättning att den administrativa sidan av systemet har den automatik och kvalitet att det underlättar - inte försvårar - genomförande av en studiehelhet eller en enskild kurs.

Praxis 3. *Nätverk*. Målet att göra högre akademisk utbildning tillgänglig för möjligast många finländare bör uppmärksammas. Det nätverk av kontakter som det öppna universitetet vid Åbo Akademi idag har visar på det ansvar man tagit. Att bygga nätverk av aktörer involverade i eller intresserade av utbildning ger möjlighet att dels känna av lokala behov och önskemål av utbildning, dels sprida på ansvar och kostnader.

Praxis 4. *Vuxenutbildningsstrategi*: En strategi för hela vuxenutbildningen och det livslånga lärandet är viktig bl.a. för att klargöra det öppna universitetets roll inom moderuniversitetet.